Nederlands Adaptief Consortium voor
Verantwoorde Implementatie
van Generatieve AI in de Zorg

Inzichten uit vier workshops Begeleidingsethiek over ambient AI scribes

Tussen 30 januari en 6 mei 2026 organiseerde het Nederlands Adaptief Consortium voor Verantwoorde Implementatie van Generatieve AI in de Zorg (kortweg RIGH:T)[1] **vier workshops** begeleidingsethiek over de implementatie en het gebruik van ambient AI scribes in de Nederlandse zorg. Elke workshop stond in het teken van een andere sector: 1) **medisch-specialistische zorg** (MSZ; specifiek de intensive care, ICU), 2) **geestelijke gezondheidszorg** (GGZ), 3) **huisartsenzorg** (HZ), en 4) **verpleeghuizen, verzorgingshuizen en thuiszorg** (VVT). Het RIGH:T consortium is mede mogelijk gemaakt door **ZonMw** en **VWS** (dossiernummer: 11510012410002).

Constructieve gesprekken tussen deelnemers met uiteenlopende perspectieven

In totaal namen **83 mensen** deel, vanuit uiteenlopende perspectieven: patiënten, naasten en vertegenwoordigers (12), zorgverleners (17), beleidsmakers en zorgverzekeraars (19), ontwikkelaars (13), ethici (12) en onderzoekers (10). Juist die mix maakt de opbrengst waardevol. **Ontwikkelaars** brengen kennis in over wat de technologie kan en hoe die werkt, maar ook wat nog onzeker is en wat nog niet goed werkt. **Zorgverleners** en patiënten brengen ervaring in de spreekkamer en aan het bed in, en ook hun eventuele ervaringen met ambient AI scribes. **Beleidsmakers** en zorgverzekeraars brengen hun perspectief op de beleidsmatige, organisatorische en financiële randvoorwaarden voor de implementatie in. **Ethici** kijken vanuit een sociaal en maatschappelijk perspectief naar de bredere randvoorwaarden en gevolgen, met bijzondere aandacht voor rechten, waarden, verantwoordelijkheden en morele uitgangspunten. **Onderzoekers** brengen hun ervaringen in met de (digitale) zorg en met wetenschappelijk onderzoek, en bieden daarmee een aanvullend perspectief op de evaluatie van ambient AI scribes. De diversiteit aan expertise en ervaring leidde tot **constructieve, respectvolle en open gesprekken** tijdens de ethiek workshops.

Kruisbestuiving en gedeelde verantwoordelijkheid

De workshops dragen op meerdere manieren bij aan de **verantwoorde implementatie** van ambient AI scribes in de Nederlandse zorg. Door het in kaart brengen van effecten, konden deelnemers breed nadenken over verschillende groepen die potentieel beïnvloed kunnen worden, en de mogelijke positieve en negatieve effecten voor verschillende groepen met elkaar delen, inclusief groepen die meer belemmeringen ervaren in de toegang tot de gezondheidszorg. Er ontstond een **gedeeld verantwoordelijkheidsgevoel**. Door groepen met uiteenlopende perspectieven samen te brengen en het gesprek steeds terug te leiden naar onderliggende waarden, voelden deelnemers zich samen verantwoordelijk om input te leveren voor een zorgvuldige evaluatie van de technologie. De sessies boden deelnemers de kans om in gesprek te gaan met mensen uit andere hoeken van de sector, met andere typen ervaringen en die vanuit een ander perspectief naar de implementatie van ambient AI scribes kijken, wat tot nieuwe **kruisbestuiving** leidde.

[1] RIGH:T staat voor Responsible Implementation of Generative AI in Healthcare: Together.

Breder beeld van relevante effecten en waarden

Onderzoek naar ambient AI scribes richt zich tot nu toe vooral op **tijdsbesparing** en het verminderen van de **administratielast**. Ook deelnemers aan de workshops begeleidingsethiek vonden de effecten van de technologie op tijdsbesparing en het verlagen van de administratielast relevant.

De sessies laten echter een **veel breder beeld** zien van wat deelnemers (ook) belangrijk vinden om te evalueren en te monitoren. We hebben deze aspecten als volgt gecategoriseerd: de effecten van ambient AI scribes op de arts-patiëntrelatie, vertrouwen in het gezondheidszorgsysteem, kwaliteit en veiligheid van de zorg, professionele vaardigheden, evenals waarden zoals welzijn (van zorgverlener en patiënt), waardigheid en rechtvaardigheid, verantwoordelijkheid, privacy en autonomie.

Tijdens de workshops brachten deelnemers mogelijke positieve en negatieve effecten in kaart van het gebruik van ambient AI scribes in de zorg. Opvallend is dat binnen iedere categorie **effecten** naar voren kwamen **die afhankelijk van de situatie zowel positief als negatief kunnen worden ervaren**. Zo werd een **lagere administratielast 'aan de voorkant' gezien als mogelijk voordeel**, terwijl het **controleren en versturen van verslagen juist extra administratie kan opleveren**. In de VVT merkten deelnemers op dat zorgverleners met een AI scribe beter kunnen luisteren, maar dat de technologie hen ook kan afleiden. Deze brede waaier aan mogelijke effecten, en de invloed die specifieke omstandigheden en implementatie keuzes kunnen hebben op welke effecten ambient AI scribes daadwerkelijk zullen hebben, onderstrepen de **behoefte aan een breed en systematisch validatieframework** dat dergelijke effecten zichtbaar en meetbaar maakt. Alleen dan is zinvolle evaluatie mogelijk van de toegevoegde waarde en effecten van ambient AI scribes.

Daarnaast leverden de sessies inzichten op die in de **bestaande literatuur** over de evaluatie van ambient AI scribes nog nauwelijks aan bod komen. Een voorbeeld is het risico op **"deskilling"**: het risico dat zorgverleners door het gebruik van ambient AI scribes bepaalde vaardigheden verliezen. Dat gaat verder dan het verleren van verslaglegging: juist tijdens het schrijven ordent een zorgverlener zijn of haar gedachten. Er is een risico dat het minder actief opstellen van verslagen gevolgen heeft voor de manier waarop zorgverleners tot medische beslissingen komen. Een ander aspect dat in de literatuur over de evaluatie van ambient AI scribes nog onderbelicht is, betreft de manier waarop de technologie wordt ingezet en de mogelijke gevolgen daarvan voor het **vertrouwen in de zorg**. Zo werd in de GGZ workshop benadrukt dat gebruik van ambient AI scribes kan leiden tot een **"chilling effect"**, waarbij zorgverleners en patiënten mogelijk niet alles meer durven zeggen, als zij weten dat alles wordt opgenomen en genoteerd. Dit onderstreept het sociaal-technologische karakter van ambient AI scribes: niet alleen de technologie zelf, maar ook de context waarin en de manier waarop deze wordt gebruikt, zijn van belang.

Handelingsopties

Deelnemers voerden gesprekken over hoe positieve effecten van ambient AI scribes bevorderd kunnen worden en hoe negatieve effecten kunnen worden voorkomen of beperkt. Kan de **technologie** zo worden aangepast dat belangrijke waarden beter worden geborgd? Welke aanpassingen zijn mogelijk in de fysieke en/of institutionele **omgeving** waarin de technologie wordt

geïmplementeerd? En wat kan de beoogde **gebruiker** zelf doen en welke kennis en vaardigheden zijn daarvoor nodig?

Met een focus op belangrijke waarden in de zorg bedachten deelnemers **praktische en constructieve handelingsopties**. Zo kan, als de samenvatting van een gesprek beschikbaar wordt gemaakt aan de cliënt, een **standaardwaarschuwing** worden toegevoegd die aangeeft dat de brief fouten kan bevatten. De **fysieke omgeving** waarin het consult plaatsvindt, moet geschikt zijn voor het maken van een transcript van hoge kwaliteit. Daarbij is het nog onduidelijk wat de technische beperkingen van de technologie zijn en of een aparte ruimte altijd nodig is (denk aan de ambient AI scribes in de ICU of in de VVT). Ook zijn **duidelijke richtlijnen en good practices** nodig die zorgverleners ondersteunen bij het juiste gebruik van ambient AI scribes en inconsistent of onjuist gebruik van de technologie helpen voorkomen. Hier zagen deelnemers een relatie tussen handelingsopties die zich richten op de implementatie en op de technologie. De technologie moet ook worden ontwikkeld en afgestemd op de verschillende fysieke omgevingen waarin zij wordt gebruikt. Ook voor de gebruikers werden handelingsopties geformuleerd. Deelnemers vonden het bijvoorbeeld belangrijk dat zorgverleners worden getraind in het adequaat **informeren van cliënten** over wat zij kunnen verwachten van een door een AI scribe gemaakte samenvatting van hun gesprek, en in het ondersteunen van cliënten bij het **omgaan met deze informatie**. Een **terugkerende spanning** was de noodzaak om te voorkomen dat de inzet van ambient AI scribes leidt tot extra werk en een hogere werkdruk voor zorgverleners.

Kwaliteit vraagt om nationaal validatieframework voor generatieve AI in de zorg

Waar de literatuur vooral kijkt naar tijdsbesparing en administratielast, reiken de effecten en waarden die deelnemers noemen veel verder. In de workshops stond juist **“kwaliteit van zorg” centraal** als overkoepelende waarde, met mogelijke effecten op de behandelrelatie, het welzijn van patiënten en zorgverleners, en hun vaardigheden. Wie de kwaliteit van de Nederlandse zorg wil waarborgen, moet daarom inzicht hebben in de brede domeinen die bij de evaluatie van AI scribes moeten worden meegenomen. **Precies daarop richt het RIGH:T-consortium zich**: het ontwikkelt een nationaal validatieframework voor generatieve AI in de zorg, met ambient AI scribes als eerste use case. Om verantwoord gebruik van ambient AI scribes in context te begrijpen is ervoor gekozen om de toepassing van deze technologie in verschillende sectoren te onderzoeken (MSZ, GGZ, HZ, VVT).

Vragen?

Vragen over de Aanpak Begeleidingsethiek en de RIGH:T workshops over ambient AI scribes in de zorg? Stuur een mail naar André Krom, a.krom@lumc.nl

Vragen over de implementatie van ambient AI scribes en het RIGH:T validatie framework? Stuur een mail naar Imke Bloemen, i.bloemen@erasmusmc.nl

Samenvatting

1. De aanpak begeleidingsethiek draagt bij aan een gedeeld verantwoordelijkheidsgevoel onder de deelnemers aan de sessies.
2. De aanpak begeleidingsethiek voegt nieuwe inzichten toe aan de maatschappelijke discussie en de wetenschappelijke literatuur.
3. De belangrijkste effecten zoals benoemd in de sessies verspreid over vier sectoren (medisch-specialistische zorg, GGZ, VVT en huisartsenzorg), vallen uiteen in tien categorieën:
    - Arts-patiëntrelatie
    - Vertrouwen
    - Tijdsbesparing en efficiëntie
    - Kwaliteit van zorg en veiligheid
    - Waardigheid en rechtvaardigheid
    - Vaardigheden
    - Welzijn
    - Verantwoordelijkheid
    - Privacy
    - Autonomie
4. In al deze categorieën komen zowel mogelijke positieve als negatieve effecten naar voren. Veelal is nog onduidelijk hoe deze effecten zich daadwerkelijk in de praktijk voor (zullen) doen, bijvoorbeeld of en zo ja hoeveel tijdsbesparing gebruik van ambient AI scribes daadwerkelijk oplevert. Dit vraagt om verder empirisch onderzoek.
5. De literatuur richt zich te eenzijdig op het technisch functioneren van de applicatie, en dreigt daarmee de ‘grote’ vraag over de kwaliteit van zorg, de professionele invulling daarvan en de sociaal-ethische aspecten uit het oog te verliezen.
6. De drie aspecten waarop de handelingsopties uit de Aanpak Begeleidingsethiek (techniek; omgeving/beleid; gedrag) zich richten, voorkomen dat de blik zich vernauwt tot alleen de technische aspecten van de technologie.